

CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND DESCOPERIRILE FUNERARE DIN ARIA CULTURII WIETENBERG

IOAN ANDRIȚOIU (Deva)

Cultura Wietenberg^{x)} constituie una din manifestările reprezentative ale epocii bronzului, specifică spațiului intracarpatic¹⁾. Cercetările efectuate în ultimii ani au dovedit că în aria sa de răspîndire intră, pe lângă podișul transilvănean și spații din nordul, nord-estul și nord-vestul Munților Apuseni²⁾. În această vastă arie cele aproape 600 de monumente ale culturii Wietenberg³⁾ cunosc cea mai mare concentrare pe cursul mijlociu al Mureșului (cu cele două Târnave) și pe cursurile inferioare ale celor două Someșuri⁴⁾.

Comparativ cu numărul așezărilor, cel al descoperirilor funerare cunoscute azi se află într-o evidentă inferioritate: doar 220 morminte descoperite în 37 de localități, concentrate, în special pe cursul mijlociu al Mureșului (Fig. 1). Dintre acestea, 170 morminte (77,27%) intră în componența a 7 necropole, 15 morminte (5,42%) provin din grupuri de morminte⁵⁾, 22 morminte (10%) sunt apreciate ca provenind din așezări, iar 13 morminte (5,90%) reprezintă descoperiri izolate.

Este de remarcat faptul că în prezent nu s-au descoperit cimitire întinse, cu sute de morminte. Cea mai mare necropolă cercetată este la Sibîșeni⁶⁾ (43 morminte), urmată de cele de la Bistrița⁷⁾ (38 morminte), Turia (26 morminte), Dumbrăvița⁸⁾ (24 morminte), Deva⁹⁾ (17 morminte) etc. Grupuri de morminte sunt cunoscute la Iernut¹⁰⁾, Ocnița¹¹⁾, Oiejdeia¹²⁾, Sighișoara¹³⁾, Șimleu Silvaniei¹⁴⁾, Tureni și Deva – Micro 15.

Necropolele, grupurile de morminte, ca și mormintele izolate (cu excepția celor de la Ampoița și Cetea) fac parte din categoria mormintelor plane. Este posibil ca unele din descoperirile funerare apărute izolat (Ampoița, Băcăinți, Cetea, Cluj-Napoca, Giurtelec, Laslea, Mediaș, Poiana Aiudului, Șoala, Târgu Secuiesc, Uioara de Sus) să reprezinte componente ale unor necropole sau grupuri de morminte Wietenberg. Descoperirile funerare de la Oarța de Sus¹⁵⁾ au un caracter ritual.

Se cuvine a preciza faptul că față de numărul monumentelor atribuite culturii Wietenberg, cercetările și studiile elaborate au un caracter mai restrîns. Doar necropolele de la Sibîșeni, nepublicată încă, Dumbrăvița și, eventual, Bistrița putem aprecia că au fost cercetate integral. Pentru celelalte necropole nu se cunosc exact extensia lor în spațiu și timp, precum și numărul exact de înmormîntări. Această situație are cauze multiple. Unele necropole au un caracter restrîns (Aiton, 8 morminte – Fig. 3/2; Ocna Sibiului). Altele au fost afectate de lucrări agricole (Bistrița – Fig. 2) sau de diferite amenajări (Deva – Fig. 4/1). O a treia categorie include acele necropole care, plasate pe cursuri de apă, au fost afectate parțial de torenți (Aiton, Dumbrăvița – Fig. 3/1). Nu în ultimul rînd plasăm caracterul cercetării care, în unele situații, a avut rol de salvare.

Datorită acestei situații, ne vom limita aici la prezentarea stadiului actual al cunoașterii privind ritul și ritualul funerar practicate de comunitățile Wietenberg.

Necropolele se află la mică distanță (100–400 m) de așezările cărora le aparțin, fiind amplasate pe terasele dealurilor (Bistrița-Cetate) sau pe terasele joase ce însoțesc cursurile de apă (Dumbrăvița-Stricata, Aiton-Ciolt, Sibișeni-Deasupra satului) și, mai rar, în teren plat (Deva).

Morminte de incinerare (Ațel¹⁶), Derșida¹⁷) – M 3-7, Iernut¹⁸), Noșlac¹⁹), Sânicosară²⁰) și Sintimbru²¹) sau inhumare (Bernadea²²), Daia Română²³), Derșida – M 1-2, Hăpria²⁴), Oarța de Sus și Obreja²⁵) se întâlnesc și în cuprinsul așezărilor. În mormântările separate în mantaua unor tumuli din bronzul timpuriu (Ampoița²⁶), Cetea²⁷) și Poiana Aiudului²⁸) sau peșteri (Merești²⁹) constituie excepții de la o anumită regulă.

Purtătorii culturii Wietenberg practicau ca principal rit funerar incinerarea. În cadrul acesteia putem deosebi două tipuri principale: incinerarea în urnă, care cuprinde cea mai mare parte a înmormântărilor și incinerarea în groapă. În mormântările în urnă erau făcute în gropi de mică adâncime, motiv pentru care o parte a descoperirilor funerare au fost deranjate sau chiar distruse de lucrările agricole. De aici rezultă și caracterul incomplet al informației ce o deținem, fapt ce împiedică o cunoaștere mai exactă a practicii funerare.

În ce privește organizarea necropolelor, între morminte sunt distanțe care variază între 0,50 m și mai mulți metri. Nu au fost sesizate, în general, în timpul cercetărilor suprapuneri de morminte. Faptul presupune existența la suprafața solului a unor semne de marcă a locului mormintelor. Cazuri particulare prezintă mormântul M 14 din necropola de la Dumbrăvița³⁰) (două urne suprapuse sunt separate de o lespede de gresie), mormântul biritual de la Sibișeni³¹) (M 40) și mormântul dublu de la Bistrița³²) (M 36). Analiza atentă a depunerii urnelor în necropolele de la Ocna Sibiului și Sibișeni pare să sugereze existența unor grupări de morminte. La Dumbrăvița³³) a fost identificat în cadrul necropolei un spațiu oval, pavat cu pietre și acoperit cu un strat de arsură și cărbune, spațiu destinat, probabil, unor ceremonii funerare (Fig. 3/1). Aflarea unei roțițe de cărucior votiv (Fig. 6/1), sub stratul de pietre, întărește simbolismul acestui spațiu. Roțițe de lut au fost descoperite și în inventarul unor morminte (Bistrița³⁴) – M 6, Derșida³⁵) – M 3, Fig. 5/5), iar la Oarța de Sus, în gropile B și E, se aflau câte un cărucior votiv de lut³⁶).

Mormintele de incinerare aveau, de regulă, în componență un vas urnă, acoperit cu un capac (strachină), la care se adăugau, în cele mai multe cazuri, 1-2 vase adiacente. Inventarul funerar era uneori completat și cu alte categorii de piese: roțițe de car votiv (Derșida – M 3, Bistrița – M 6), mărgelile din cochilii marine (Derșida – M 3,5, Fig. 5/2,8) sau os (Deva – M 16), pandative din piatră și os (Derșida – M 5, Fig. 5/9-10), plăci din os perforate (Ocna Sibiului – 2 piese, Dumbrăvița – M 2), idol antropomorf (Turia – M 6, Fig. 9/7-7a) și, probabil, 2 ace de bronz (Merești și Sibișeni). Piese de podoabă din aur și argint se întâlnesc în gropile de la Oarța de Sus³⁷).

Variații de la această regulă quasi-generală sunt numeroase. În gropile mormintelor erau așezate uneori pietre care înconjurau protector urna (Derșida – M 3-4, Fig. 5/4; Bistrița³⁸). Două urne din cimitirul de la Bistrița³⁹) (M 8, 14) erau introduse într-un vas protector (Fig. 5/11 a-b).

Drept urne au fost folosite nu numai vase de mărime mijlocie în diferite forme și variante (Fig. 10 B/I) ci, în unele cazuri și străchini (Dumbrăvița⁴⁰) – M 3, 7, 9) sau castroane (Derșida⁴¹) – M 5; Aiton⁴²) – M. C). O situație aparte întâlnim la Dumbrăvița (M 14 b) unde resturile cinerare au fost depuse într-un văscior care, la rândul lui, a fost așezat, cu gura în jos, într-o strachină⁴³).

Urnele erau acoperite cu o strachină (Fig. 10 B/II) sau, mai rar, cu o lespede de piatră (Bistrița⁴⁴) – M 1, Derșida⁴⁵) – M 4, Aiton⁴⁶) – M. C, Dumbrăvița⁴⁷) – M 2, 4, 7, 15-16, Iernut – M 2). Pentru protejarea amenajării funerare, deasupra urnei și a străchinei-capac, era plasată orizontal, în unele cazuri, o lespede de gresie (Dumbrăvița – M 1, 11-12, F).

Majoritatea mormintelor aveau resturile incinerării depuse în urne și, mai rar, părți din oasele calcinate și cenușă au fost așezate și în gropi.

Ca vase adiacente (Fig. 10 B/IV) sunt utilizate diferite forme ceramice de mărime mică și mijlocie: cești, căni, străchini, vase borcan sau de alte tipuri. Ele erau depuse, întregi sau fragmentare, în interiorul urnei sau, mai rar, lângă aceasta (Ocna Sibiului, Bistrița, Iernut).

Unele morminte de incinerare se întâlnesc în așezări (Ațel, Derșida – M 3-7, Noșlac, Sânicosară și Sântimbru).

Rugul utilizat pentru incinerarea defuncțiilor nu a fost identificat în niciuna din necropolele cercetate. Acesta trebuia să se afle într-un spațiu bine definit de comunitatea preistorică, ceremonialul funerar fiind o componentă principală a vieții sociale a acesteia. Bucăți de pământ ars, provenind din vatra rugului, s-au descoperit în mai multe morminte.

O bună parte a vaselor urnă sau a vaselor adiacente au fost sparte sau ciobite, în cadrul unui ritual, înainte de a fi introduse în gropile sepulcrale. La Derșida (M 6) și Dumbrăvița a putut fi sesizat faptul că ritualul spargerii vaselor s-a produs înaintea incinerării. Fragmentele ceramice, provenind din același vas, prezentau grade de arsură și culori diferite⁴⁸).

Absența resturilor funerare din urnele de la Iernut⁴⁹) (M 2) și Sighișoara⁵⁰) (M 3) pare a semnaliza existența unor morminte cenotaf.

Cercetările de la Aiton și Dumbrăvița i-au permis lui T. Soroceanu posibilitatea identificării, în aria culturii Wietenberg, a procedurii incinerării în groapă, fără urnă. Resturile cinerare și fragmentele de vase sparte ritual erau depuse în gropi simple (Aiton⁵¹) – M. B, Dumbrăvița⁵²) – M 5, 17) acoperite uneori de o placă de gresie sau în gropi rectangulare, având fundul pavat cu pietre (Aiton⁵³) – M. E, 4?).

Determinările antropologice efectuate asupra resturilor cinerare provenite de la Bistrița⁵⁴) ne oferă o anumită imagine asupra înmormântărilor din această necropolă. Analizele făcute asupra a 23 de morminte (din totalul de 38) arată următoarea structură: 11 adulți, 5 adolescenți și 7 copii. Repartiția pe categorii de vîrstă a defuncțiilor ne arată că media de viață a comunității Wietenberg de la Bistrița era destul de scăzută. Numărul mormintelor de copii și adolescenți depășea pe cel al adulților.

În aria culturii Wietenberg, pe lângă incinerare, într-o proporție mai redusă, era practică și inhumarea. Sunt cunoscute un număr de 16 morminte de inhumare în poziție

chircită (2,72% din totalul înmormântărilor). Acestea provin din așezări (Bernadea-2, Daia Română, Derșida, Hăpria, Obreja), din descoperiri izolate (Iernut, Micești, Merești), din grupuri de morminte (Deva-Micro 15 – 2, Ocnița – 2, Tureni – 2), ca și din necropole (Sibișeni – 1). Mormintele de înhumăție prezintă trăsături comune ritului (poziția chircită pe o parte a scheletului, forma gropilor oval-alungită, inventar funerar). În mormântul M 21 al necropolei de la Sibișeni defunctul, depus în poziție chircită, ținea în mâinile aduse în față un vas decorat cu motive spiralice. În jurul capului și umărului se aflau fragmentele a două vase sparte ritual.

Unele morminte se particularizează prin câteva trăsături. Astfel, mormintele de la Bernadea se aflau în așezare, depuse sub un pavaj de pietre. La Obreja și Tureni decedații au fost depuși în gropi care inițial au avut altă destinație. Orientarea scheletelor, în puținele situații în care este menționată, era diferită (Bernadea – schelet bărbat, cap spre sud-est; Derșida – M 1, cap spre sud-est; Obreja – cap spre vest; Deva-Micro 15 – cap spre sud-est).

Mormântul biritual de la Sibișeni (M 40) conținea un schelet de adolescent ce pare a fi ciopârțit. Parte din oasele scheletului, împreună cu craniul fără maxilar, au fost așezate pe fundul gropii. Peste resturile înhumării a fost depusă o urnă, acoperită cu o strachină-capac. Cea de a doua înmormântare, suprapusă dar concomitentă, s-a efectuat după regulile obișnuite ale incinerăției⁵⁵). Situații asemănătoare se întâlnesc și la Ampoița, unde resturile scheletului uman nu se aflau în poziția anatomică și la Oarța de Sus⁵⁶).

În cimitirul de la Sibișeni, alte două morminte (M 35, 43) au ca element comun depunerea în groapa funerară doar a craniului. Ca notă aparte, inventarul primului mormânt constă dintr-un craniu de copil, fără maxilar, așezat pe un craniu de bovid. Lângă acesta se aflau câteva oase incinerate care par, după I. Paul, autorul descoperirii, a reprezenta resturile incomplete ale unui copil și fragmente ceramice provenite de la două vase⁵⁷). Depunerea doar a craniului în groapa funerară este întâlnită și în descoperirile de la Derșida⁵⁸) – M 2 și Poiana Aiudului⁵⁹). Descoperiri funerare cu depuneri de crani se cunosc și în mediul Otomani (Sălacea, Pișcolt)⁶⁰). Considerat ca aparținând bronzului timpuriu, acest procedeu s-a perpetuat și în celelalte faze ale culturii Wietenberg, după cum o dovedesc descoperirile de la Sibișeni.

Pe baza acestei succinte prezentări, putem concluziona că dacă în ce privește mormintele de la Derșida (M 1), Sibișeni (M 21), Obreja, Ocnița avem de-a face cu înmormântări care respectă practicile înhumăției, elementele oferite de alte descoperiri funerare (Derșida – M 2, Sibișeni – M 35, 40, 43, Oarța de Sus, Ampoița) par să indice practicarea în cadrul culturii Wietenberg a sacrificiilor cu caracter ritual.

Corelând datele oferite de cercetările mai vechi cu cele recente, putem susține ipoteza potrivit căreia, alături de ritul predominant al incinerăției, în cadrul culturii Wietenberg s-a practicat, pe o scară mai restrânsă, și înhumăția. Aceasta din urmă se pare că era asociată, în unele situații, cu o serie de ritualuri specifice⁶¹), adesea cu caracter de sacrificiu, determinată fiind probabil de anumite evenimente, de credințe și de concepții magico-religioase ale căror mobiluri și semnificații nu ne sunt, deocamdată, clare.

- * O variantă a acestui material a fost prezentată la Simpozionul internațional privind epoca bronzului de la Szolnok, 23-27 septembrie 1991.
1. Nestor 1932, 92-94; Schröller, 1933, 74-78; Horedt 1941, 83-95; Popescu 1944, 100-106; Horedt 1960, 107-136; Horedt 1971, 6-17; Székely 1971, 307-317; Soroceanu 1975, 21-27; Chidioșan 1980.
 2. Horedt 1960, 106-137, fig. 4; Horedt 1967, 138-139; Chidioșan 1968, 155-175; Chidioșan 1980, 68-81; Kacsó 1980, 37-44; Lakó 1983, 69-89; Andrișoiu 1992, 47-50.
 3. După catalogul descoperirilor întocmit de N. Boroffka și I. Andrișoiu.
 4. Horedt 1960, 110-115, fig. 4.
 5. Constituite din 2-4 morminte.
 6. Popescu 1963, 573, nr. 38; Crișan 1970, 154, nota 11; Paul 1985, II-III; Andrișoiu 1992, 32-34, 124, nr. 94.
 7. Crișan 1961, 145-149; Crișan 1970, 137-160.
 8. Marinescu 1974, 443-450; Soroceanu 1981, 195-207.
 9. Andrișoiu 1978, 241-256; Andrișoiu 1992, 32-34, 121, nr. 40.
 10. Vlassa 1965, 32, nr. 15 d, fig. 10/1-2; Soroceanu 1976, 65-66, fig. 11/1-3.
 11. Dănilă 1970, 435-436, nr. 3; Marinescu 1975, 311-312, nr. 11, fig. 14/1-3.
 12. Ciugudean 1990, 71-72, fig. 2/5, 3/9-10; Andrișoiu 1992, 32, 123, nr. 67, pl. 38/13-14, 16-17.
 13. Soroceanu 1976, 67; Soroceanu 1977, 61, pl. 32/1-4; Boroffka 1991, 74, nr. 399, pl. 129/1-3, 7-8.
 14. Feizer 1898, 422; Chidioșan 1980, 89, nr. 32; Lakó 1983, 86, nr. 71c.
 15. Kacsó 1987, 22-28; Kacsó 1990, 97.
 16. Popa 1981, 35-38, fig. 2/3.
 17. Chidioșan 1980, 23-26, fig. 7.
 18. Vlassa 1965, 32, nr. 15 d, fig. 10/1-2; Soroceanu 1976, 65-66, fig. 11/1-2.
 19. Popescu 1964, 398, nr. 93; Soroceanu 1976, 67.
 20. Roska 1942, 253, nr. 24, fig. 312-313; Horedt 1960, 114, nr. 143.
 21. Berciu 1964, 268; Andrișoiu 1992, 32, 125, nr. 100.
 22. Soroceanu 1976, 65, 67 (inf. N. Vlassa); Vlassa 1987, 154-155.
 23. Andrișoiu 1992, 32, 121, nr. 38 (inf. I. Paul).
 24. Mitrofan 1965, 96; Boroffka 1991, 47, nr. 220.
 25. Soroceanu 1973, 495-496, fig. 3.
 26. Andrișoiu 1992, 32, 119, nr. 3 (inf. H. Ciugudean).
 27. Ciugudean 1990, 69, fig. 2/2-3.
 28. Soroceanu 1976, 67.
 29. Horedt 1941, 90-91, nr. 8, fig. 2/6-7.
 30. Soroceanu 1981, 199, 205.
 31. Paul 1985, II-III; Andrișoiu 1992, 34.
 32. Crișan 1970, 153.
 33. Soroceanu 1981, 203, fig. 2, 3/3=20/1=21/2.
 34. Crișan 1970, 144-145.
 35. Chidioșan 1980, 23, fig. 7/5.
 36. Boroffka 1991, 104.
 37. Kacsó 1987, 70 fig. 22-28 (Gr. 1).
 38. Chidioșan 1980, 23, fig. 7/1,6; Crișan 1970, 140.
 39. Crișan 1970, 145, 147, fig. 9/1, 12/C/1-2.
 40. Soroceanu 1981, 197-198, fig. 8/2, 9/2.
 41. Chidioșan 1980, 23, fig. 7/11.
 42. Soroceanu 1976, 58, fig. 6/6.
 43. Soroceanu 1981, 199, fig. 14/5-6.
 44. Crișan 1970, 144.
 45. Chidioșan 1980, 23.
 46. Soroceanu 1976, 58.
 47. Soroceanu 1981, 196-199.

48. Chidioșan 1980, 25.
49. Vlassa 1965, 32; Soroceanu 1976, 66.
50. Boroffka 1991, 74, nr. 399.
51. Soroceanu 1976, 58.
52. Soroceanu 1981, 197, 199.
53. Soroceanu 1976, 59-60.
54. Crișan 1970, 159.
55. Paul 1985, III; Andrițoiu 1992, 34.
56. Nepublicarea cercetărilor de la Oarța de Sus nu permite încă detalierea subiectului.
57. Paul 1985, III.
58. Chidioșan 1980, 23, 25.
59. Soroceanu 1976, 67; Chidioșan 1980, 25.
60. Bader 1978, 40; Némethi 1970, 532; Chidioșan 1980, 25.
61. Paul 1985, III.

CATALOGUL DESCOPERIRILOR

1. AITON (jud. Cluj). – Necropolă de incinerare (8 morminte) în punctul "Ciolt", pe malul pârâului Ciurgăului, la 200 m vest de așezarea de pe platoul "Deasupra morii". Cercetare T. Soroceanu, M. Blăjan 1972, 1974. Mz. Cluj. Bibl.: Soroceanu 1976, 57-80, fig. 1-5/1, 6-7; Crișan 1992, 22, nr. 5 a.

2. AMPOIȚA (com. Meteș, jud. Alba) – Mormânt de înhumare descoperit în mantaua tumulului T.II din bronzul timpuriu, aflat pe "Dealul Dosciurului". Cercetare H. Ciugudean 1990. Mz. Alba. Bibl.: Andrițoiu 1992, 32, 119, nr. 3 (inf. H. Ciugudean).

3. APAHIDA (jud. Cluj). – Mormânt de incinerare descoperit în cuprinsul așezării din punctul "Râțul vițelilor". Cercetare E. Orosz. Mz. Cluj. Bibl.: Orosz 1908, 179; Crișan 1970, 141; Soroceanu 1976, 67; Crișan 1992, 31, nr. 22 a.

4. AȚEL (jud. Sibiu). – Mormânt de incinerare în urnă descoperit în punctul "Construcții SMA", la 4 m de o locuință Wietenberg. Cercetare D. Popa 1979. Mz. Sibiu. Bibl.: Popa 1981, 35-38, pl. 2/3.

5. BĂCĂINȚI (com. Șibot, jud. Alba). – Mormânt de incinerare în urnă descoperit întâmplător pe terasa de pe malul stâng al Mureșului. Mz. Orăștie, Fig. 9/1-2. Bibl.: Andrițoiu 1986, 57, 62, pl. 6/1-2; Andrițoiu 1992, 32-33, 120, nr. 8, pl. 28/3-4.

6. BERNADEA (com. Bahnea, jud. Mureș). – În așezarea de la "Dâmbău" cu locuri succesive (Criș, Petrești, Wietenberg, Basarabi și dacică), sub un pavaj de pietre, au fost descoperite două morminte de înhumare: M 1 – adult, inventar: strachină ornamentată și ceașcă fragmentară; M 2 – copil, fragmente ceramice lângă schelet. Cercetare N. Vlassa. Mz. Cluj. Bibl.: Soroceanu 1976, 65, 67; Vlassa 1987, 154-155.

7. BISTRIȚA (jud. Bistrița-Năsăud). – Necropolă de incinerare (38 morminte) descoperită în punctul "Cetate". Cercetare I.H. Crișan 1958, 1962. Mz. Bistrița. Bibl.: Crișan 1961, 145-149; Crișan 1970, 137-160, fig. 1-13.

8. CETEA (com. Galda de Jos, jud. Alba). – Mormânt de incinerare în urnă descoperit întâmplător în anul 1984 în mantaua unui tumul aparținând bronzului timpuriu,

aflat în apropierea stâncii Țuguiața. Mz. Alba Iulia. Bibl.: Ciugudean 1990, 69, fig. 2/2-3; Andrițoiu 1992, 32, 120-121, nr. 27, pl. 38/1, 5.

9. CLUJ-NAPOCA (jud. Cluj). – În cartierul "Gura Baciului", pe malul pârâului Baci, au fost descoperite 4 vase fragmentare, cu urme de ardere secundară, care aparțin, probabil, unui mormânt de incinerare. Cercetare N. Vlăsa. Bibl.: Boroffka 1991, 31, nr. 123, pl. 60/1-3.

10. DAIA ROMÂNĂ (jud. Alba). – Mormânt de înhumare descoperit spre marginea așezării de pe malul "Troian". Cercetare I. Paul 1970. Bibl.: Andrițoiu 1992, 32, 121, nr. 38 (inf. I. Paul).

11. DERȘIDA (com. Bobota, Jud. Sălaj). – În cadrul așezării de pe "Dealul lui Balotă" au fost descoperite 7 morminte: 5 morminte de incinerare în urnă (M 3-7) și două de înhumare (M 1-2), din care ultimul doar cu depunerea craniului. Cercetare N. Chidioșan 1963-1969. Bibl.: Chidioșan 1980, 23-26, pl. 7.

12. DEVA (jud. Hunedoara). – a) Necropolă de incinerare (17 morminte) dezvelită în partea de sud-est a orașului, la 100 m de punctul numit "Dâmbul popii". Cercetare I. Andrițoiu 1974. Bibl.: Stoia 1977, 362, nr. 47 a; Andrițoiu 1978, 241-256, fig. 1-5. b) În cartierul Micro 15, str. Bejan, cu prilejul săpării fundației pentru blocul 63 au fost descoperite, la 2 m distanță unul de altul, 2 morminte de înhumare în poziție chircită (cap spre sud-est). Ca inventar funerar, în primul mormânt s-au aflat fragmente ceramice de la o strachină Wietenberg, plasate în zona capului. Gropile mormintelor, de formă oval-alungită, se adânceau până la 0,90 m față de nivelul actual de călcare. Sondaj I. Andrițoiu, 1979.

13. DUMBRĂVIȚA (com. Căianu Mic, jud. Bistrița-Năsăud). – Necropolă de incinerare (16 morminte) aflată în punctul "Stricata". Cercetare T. Soroceanu, Al. Retegan 1974. Bibl.: Marinescu 1974, 443, nota 1; Soroceanu 1981, 195-207.

14. GIURTELEC (com. Măeriște, jud. Sălaj). – Mormânt de incinerare în urnă descoperit în locul "Coasta lui Demian". În apropiere, la locul numit "Tărbăcii" a fost identificată o așezare Wietenberg, faza III. Sondaj M. Moga 1949. Bibl.: Moga 1950, 132; Horedt, 141, nr. 59; Chidioșan 1980, 88, nr. 12.

15. HĂPRIA (m. Alba Iulia, Jud. Alba). – Dintr-o așezare Wietenberg identificată în punctul "Vadul Morii" cu prilejul unor lucrări de construcție, printre materialele arheologice descoperite sunt semnalate și oase umane care ar putea proveni de la un posibil mormânt de înhumare. Cercetare de suprafață I. Mitrofan. Bibl.: Mitrofan 1965, 96; Boroffka 1991, 47, nr. 220.

16. IERNUT (jud. Mureș). – a) În punctul "Hulpiște" a apărut întâmplător o urnă funerară acoperită cu un castron ornamentat cu caneluri. Lângă urnă se afla un vâscior decorat cu triunghiuri hașurate, incizii și împunsături. Cercetarea întreprinsă în anul 1960 a condus la descoperirea, în secțiunea S I, la 0,55 m adâncime, a unei urne acoperită cu o lespede de piatră. Urna nu conținea oase calcinate (cenotaf?). Cercetare K. Horedt, D. Protase, M. Rusu, N. Vlăsa. Bibl.: Vlăsa 1965, 32, nr. 15 d, fig. 10/1-2; Soroceanu 1976, 65-66, fig. 11/1-2. b) În cătunul Sf. Gheorghe, la locul numit "Monument", într-un cimitir prefeudal a fost descoperit, în secțiunea S III/1960, un mormânt de înhumare

în poziție ușor chircită, fără inventar. În apropierea scheletului s-au descoperit fragmente ceramice Wietenberg. Bibl.: inf. M. Rusu.

17. LASLEA (jud. Sibiu). – Mormânt de înhumăție descoperit pe malul Târnavei Mari, la "Cariera de nisip". Cercetare de suprafață I. Mitrofan. Bibl.: Boroffka 1991, 51, nr. 243 (inf. I. Mitrofan).

18. MEDIAȘ (jud. Sibiu). – Pe malul drept al Târnavei Mari, la 1,5 km de localitate, pe locul "Gura Câmpului", cercetările întreprinse în aria așezării romane au condus la descoperirea unei așezări Wietenberg și a unui mormânt de incinerație. Sub urnă era depus un strat de cenușă, fragmente de oase arse, cărbune și bucăți de chirpic. Cercetare I. Winkler, M. Blăjan. Bibl.: Winkler 1983, 135, fig. 10/2.

19. MEREȘTI (jud. Harghita). – În Peștera "Almaș" (Spalthöle) au fost descoperite materiale arheologice aparținând mai multor culturi (Coțofeni, Schneckenberg, Tei, Wietenberg, Noua și romană). De asemenea și oase umane și un ac de bronz (Rollennadel) ce par să ateste existența unui mormânt de înhumăție. Cercetare G.D. Deutsch. Bibl.: Schroller 1933, 75, nr. 68; Horedt 1960, 127-128.

20. MICEȘTI (m. Alba Iulia, jud. Alba). – Mormânt de înhumăție descoperit pe malul Ampoiului, fără inventar. Sondaj H. Ciugudean. Bibl.: Ciugudean 1990, 69-70.

21. NOȘLAC (jud. Alba). – Cercetările întreprinse într-o așezare daco-romană aflată în punctul "Șumughi" au condus la descoperirea și a unui mormânt de incinerație în urnă, în așezare Wietenberg. Cercetări K. Horedt, D. Protase, M. Rusu, I. Mitrofan. Bibl.: Popescu 1964, 398, nr. 93; Soroceanu 1976, 67.

22. OARȚA DE SUS (com. Oarța de Jos, jud. Maramureș). – În așezarea Wietenberg de la "Ghiile Botii" a fost identificat un loc de cult. În apropierea sau în umplutura unui șanț, cu duct probabil circular, au apărut gropi ce conțineau părți de schelete umane, schelete de cai, un bogat material ceramic, obiecte de podoabă din aur și argint. În alte gropi, fără a se specifica dacă conțineau și schelete umane, au apărut, pe lângă vase întregi și fragmente ceramice, obiecte de lut ars, piese din os și piatră, podoabe și unelte de bronz, precum și tipare pentru turnat. Cercetare C. Kacsó. Bibl.: Kacsó 1987, 70, fig. 22-28 (Gr. L); Kacsó 1990, 97.

23. OBREJA (com. Mihalț, jud. Alba). – Pe o terasă a Târnavei, la locul "Cânepi", într-o așezare cu mai multe straturi de locuire, în secțiunea S XXIII, groapa "e", la adâncimea de - 0,80 m, a fost descoperit un mormânt de înhumăție în poziție chircită, cu capul spre vest, aparținând unui adult. Cercetare D. Protase. Bibl.: Soroceanu 1973, 495-496, fig. 3.

24. OCNA SIBIULUI (jud. Sibiu). – Înainte de 1878, pe o pantă a "Dealului Trestiei", au fost descoperite 14 "urne" funerare, acoperite cu capac sau plăci de gresie, care conțineau oase calcinate, cenușă, vase adiacente și două piese de os. Din inventarul acestora, păstrat azi în muzeul Sibiu, N. Boroffka a reușit să reconstituie doar piesele componente a două morminte. Cercetare G.D. Deutsch. Bibl.: Deutsch 1878, 94; Schroller 1933, 75, nr. 39; Horedt 1960, 112, nr. 103, 127-128.

25. OCNIȚA (com. Teaca, jud. Bistrița-Năsăud). – În punctul "Pe Dric" au fost descoperite, la date diferite și la o distanță de 200 m unul de altul, două morminte de

inhumație în poziție chirchită. De la unul dintre ele se păstrează inventar ceramic. Sondaj G. Marinescu. Bibl.: Dănilă 1970, 406; Marinescu 1975, 311-312, nr. 11, fig. 14/1-3.

26. OIEJDEA (com. Gâlda de Jos, jud. Alba). – La confluența pâraurilor Cricău și Craiva, în punctul "Bilac", în 1982, cu prilejul unor lucrări de drenaj, au fost descoperite 3 morminte de incinerare în urnă, aflate în apropierea unei așezări Wietenberg. Sondaj H. Ciugudean. Bibl.: Ciugudean 1990, 71-72, fig. 2/5, 3/9-10, 12-13; Andrișoiu 1992, 92, 123, nr. 67, pl. 38/13-14, 16-17.

27. POARTA AIUDULUI (com. Livezile, jud. Alba). – În mantaua unui tumul aparținând bronzului timpuriu, la 0,15 m adâncime, a fost descoperit un craniu uman. Cercetare C. Herepely. Bibl.: Soroceanu 1976, 67 (inf. N. Vlăsia).

28. SIBIȘENI (com. Vințu de Jos, jud. Alba). – Necropolă birituală (43 morminte) descoperită în apropierea unei așezări Wietenberg în punctul "Deasupra satului". Cercetare I. Paul 1963. Mz. Sibiu. Bibl.: Popescu 1963, 573, nr. 38; Paul 1985, II-III; Andrișoiu 1992, 32-34, 124, nr. 94.

29. SIGHIȘOARA (jud. Mureș). – Trei morminte de incinerare descoperite în punctul "Herțeg" cu prilejul unor lucrări de construcții. Urna mormântului M. 3 nu conținea oase calcinate (cenotaf?). Col. Mureșan Sighișoara. Bibl.: Soroceanu 1976, 67; Soroceanu 1977, 61, pl. 32/1-4; Boroffka 1991, 74, nr. 399, pl. 129/1-3, 7-8.

30. SÂNNICOARĂ (com. Apahida, jud. Cluj). – Mormânt de incinerare în urnă descoperit într-o așezare Wietenberg aflată pe locul "Lab". Bibl.: Roska 1942, 253, nr. 24, fig. 312-313; Horedt 1960, 114, nr. 143; Crișan 1992, 355, nr. 4.

31. SÂNTIMBRU (jud. Alba). – Mormânt de incinerare în urnă descoperit în secțiunea S.A. din așezarea din punctul "La țarmure". Cercetare I. Berciu, Al. Popa. Mz. Alba Iulia. Bibl.: Berciu 1964, 268; Andrișoiu 1992, 32, 125, nr. 100.

32. ȘIMLEU SILVÂNIEI (jud. Sălaj). – Cu ocazia construirii în 1898 a hotelului orașului, pe locul numit "Grădina cetății", au fost descoperite mai multe morminte de incinerare în urnă. Bibl.: Fetzner 1898, 422; Chidioșan 1980, 89, nr. 32; Lakó 1983, 86, nr. 71 c.

33. ȘOALA (com. Axente Sever, jud. Sibiu). – În anul 1973, la vest de sat, pe locul "Lunca îngustă", a fost descoperit un mormânt de incinerare în urnă și o strachină lobată utilizată drept capac. Bibl.: Soroceanu 1976, 66, nr. 2, fig. 11/1-2.

34. TÂRGU SECUIESC (jud. Covasna). – Cu ocazia construirii liniei ferate spre Brețcu a fost descoperit un mormânt de incinerare în urnă. Bibl.: Roska 1942, 123, nr. 115; Horedt 1960, 114, nr. 163.

35. TURENI (jud. Cluj). – Două morminte de inhumație descoperite în punctul "Carieră", într-un câmp de gropi cu materiale Wietenberg. Unul dintre morminte, aflat în groapa G 7, aparține unui copil. Lângă scheletul chirchit pe partea stângă, cu capul orientat spre sud, s-au aflat fragmente ceramice cu Besenstrich și un silex. Cercetare T. Soroceanu. Bibl.: inf. T. Soroceanu.

36. TURIA (jud. Covasna). – Necropolă de incinerare (26 morminte) descoperită la marginea de nord-est a satului, pe o terasă a pâraului Turia, în locul numit "Județ".

În urna mormântului M. 6, ca piesă de inventar funerar s-a descoperit un idol antropomorf din lut, păstrat fragmentar. Cercetare Zs. Székely. Bibl.: Székely 1990, 111-113.

37. UIOARA DE SUS (jud. Alba). – În locul numit "Grui", la marginea unei așezări Wietenberg, a fost descoperit un mormânt de incinerare în urnă și o strachină-capac. Cercetare I. Hica, H. Ciugudean. Bibl.: Ciugudean 1990.

ABREVIERI

Andrișolu 1978, I. Andrișoiu, *Cimitirul de incinerare din epoca bronzului de la Deva*, în SCIVA, 29, 1978, 2, 241-256.

Andrișolu 1986, I. Andrișoiu, *Contribuții la cunoașterea culturii Wietenberg în sud-vestul Transilvaniei*, Sargetia, 20, 1986-1987, 45-63.

Andrișolu 1992, I. Andrișoiu, *Civilizația tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, Bibliotheca Thracologica II, București, 1992.

Berciu 1964, I. Berciu, Al. Popa, *Săpăturile de salvare de la Sântimbru*, Materiale, 8, 1964, 267-271.

Bader 1978, T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică și tracică*, București, 1978.

Boroffka 1991, N. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, Freie Universität Berlin, Seminar für Ur- und Frühgeschichte, Berlin, 1991.

Chidioșan 1968, N. Chidioșan, *Beiträge zur Kenntnis der Wietenberg Kultur im Lichte der neuen Funde von Dersida*, Dacia, 12, 1968, 155-175.

Chidioșan 1980, N. Chidioșan, *Contribuții la istoria tracilor din nord-vestul României. Așezarea Wietenberg de la Dersida*, Oradea, 1980.

Ciugudean 1990, H. Ciugudean, *Noi descoperiri funerare aparținând culturii Wietenberg*, Apulum, 25, 1990, 69-77.

Crișan 1961, I.H. Crișan, St. Dănilă, *Cimitirul de incinerare din epoca bronzului de la Bistrița*, Materiale, 7, 1961, 145-149.

Crișan 1970, I.H. Crișan, *Necropola de incinerare aparținând culturii Wietenberg de la Bistrița*, Materiale, 9, 1970, 145-149.

Crișan 1992, I.H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Bibliotheca Musei Napocensis, V, Cluj-Napoca, 1992.

Dănilă 1970, St. Dănilă, *Așezări vechi descoperite în județul Bistrița-Năsăud*, Materiale, 9, 1970, 431-443.

Fetzer 1898, I.F. Fetzer, *Szálagsági leletekről*, AE, 18, 1898, 416-423.

Horedt 1941, K. Horedt, *Donauländische Einwirkungen der bronzezeitliche Keramik Siebenbürgens*, WPZ, 28, 1941, 83-95.

Horedt 1960, K. Horedt, *Die Wietenbergkultur*, Dacia, 4, 1960, 107-137.

Horedt 1967, K. Horedt, *Problemele ceramicii din perioada bronzului evoluat*, StComSibiu, 13, 1967, 137-156.

Horedt 1971, K. Horedt, C. Seraphim, *Die prähistorische Ansiedlung auf dem Wietenberg bei Sighisoara-Schässburg*, Bonn, 1971.

Kacsó 1985, C. Kacsó, *Descoperiri din epoca bronzului în depresiunea Sălajului*, ActaMP, 4, 1980, 37-44.

Kacsó 1987, C. Kacsó, *Beiträge zur Kenntnis des Verbreitungsgebietes und der Chronologie der Suciu de Sus-Kultur*, Dacia, 31, 1987, 51-76.

Kacsó 1990, C. Kacsó, *Contribuții la cunoașterea bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Libotin*, TD, 11, 1990, 79-98.

Lakó 1983, E. Lakó, *Repertoriul topografic al epocii bronzului și al hallstattului timpuriu în județul Sălaj*, ActaMP, 7, 1983, 69-98.

Marinescu 1974, G. Marinescu, Al. Retegan, *Descoperiri arheologice pe teritoriul comunei Căianul Mic (jud. Bistrița-Năsăud)*, în FI, 3, 1974, 443-450.

Marinescu 1975, G. Marinescu, *Cercetări și descoperiri arheologice în județul Bistrița-Năsăud (I)*, ArhSom, 3, 1975, 302-333.

Moga 1950, M. Moga, *Traiful populației daco-romane și barbare la granița de vest a Daciei*, SCIV, I, 1950, 1, 131-135.

Némethi 1979, I. Némethi, *Morminte de la începutul epocii bronzului descoperite la Pișcolt (jud. Satu Mare)*, SCIVA, 30, 1979, 4, 527-536.

- Nestor 1932, I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, BerRGK, 22, 1932, 11-181.
- Orosz 1908, E. Orosz, *Az Apahidai "Réti östelep"*, AÉ, 28, 1908, 172-179.
- Popa 1981, D. Popa, D. Comşa, *Cercetările arheologice de la Aşel (Jud. Sibiu)*, StComSibiu, 21, 1981, 35-38.
- Popescu 1944, D. Popescu, *Die Frühe und mittlere Bronzezeit in Siebenbürgen*, Bucureşti, 1944.
- Popescu 1963, D. Popescu, *Über die bronzezeitliche Streitaxte mit Nackenscheibe*, Dacia, 7, 1963, 91-114.
- Popescu 1963a, D. Popescu, *Les fouilles archéologiques dans la Roumanie en 1962*, Dacia, 7, 1963, 569-585.
- Popescu 1964, D. Popescu, *Les fouilles archéologiques dans la Roumanie en 1963*, Dacia, 8, 1964, 385-403.
- Paul 1985, I. Paul, *Contribuţii la istoria tracilor timpurii din zona carpato-dunăreană*, Transilvania, 1985, 11, II-III.
- Popescu 1968, D. Popescu, *Les fouilles archéologiques dans la Roumanie en 1967*, Dacia, 12, 1968, 385-403.
- Roska 1942, M. Roska, *Erdély régészeti repertoriuma*. I. Óskor, Cluj, 1942.
- Schroller 1933, H. Schroller, *Die Stein- und Kupferzeit Siebenbürgens*, Berlin, 1933.
- Soroceanu 1973, T. Soroceanu, *Descoperirile din epoca bronzului de la Obreja*, ActaMN, 10, 1973, 493-515.
- Soroceanu 1975, T. Soroceanu, T. Istrate, *Faza finală a culturii Wietenberg*, StComSibiu, 19, 1975, 21-27.
- Soroceanu 1976, T. Soroceanu, M. Blăjan, T. Cerghi, *Cimitirul de incinerare de la Aiton*, FI, 4, 1976, 57-80.
- Soroceanu 1977, T. Soroceanu, Gh. Lazarovici, E. Amlacher, M. Mureşan, *Contribuţii la repertoriul arheologic al judeţului Mureş*, Marisia, 7, 1977, 57-65.
- Soroceanu 1981, T. Soroceanu, Al. Retegan, *Neue spätbronzezeitliche Funde in Norden Rumäniens. Das spätbronzezeitliche Wietenberg-Gräberfeld von Dumbrăviţa (Kr. Bistriţa-Năsăud)*, Dacia, 25, 1981, 195-207.
- Stola 1977, A. Stola, *Les fouilles archéologiques dans la Roumanie (1976)*, Dacia, 21, 1977, 357-373.
- Székely 1971, Z. Székely, *Contributions à la connaissance du développement de la civilisation Wietenberg*, Dacia, 15, 1971, 307-317.
- Székely 1990, Zs. Székely, *O figurină de lut din cultura Wietenberg de la Turia*, SympThrac, 8, 1990, Satu Mare, 111-113.
- Vlassa 1965, N. Vlassa, *Cercetări arheologice în regiunile Mureş-Autonomă Maghiară şi Cluj*, ActaMN, 2, 1965, 19-36.
- Vlassa 1987, N. Vlassa, Z. Kalmar, *Descoperirile de la Bernadea*, SympThrac, 5, 1987, Miercurea Ciuc, 154-155.
- Winkler 1983, I. Winkler, M. Blăjan, G. Servatius, G. Togan, L. Giura, *Cercetări arheologice în aşezarea romană de la Mediaş - "Gura Câmpului" (jud. Sibiu)*, Apulum, 21, 1983, 121-154.

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE FUNERAL DISCOVERIES IN WIETENBERG CULTURE AREA (Summary)

Wietenberg Culture is one of the representative manifestations of Bronze Age, characteristic to the intraCarpathian region.

The number of funeral discoveries, compared to that of settlements, (almost 600), is obviously inferior, only 220 tombs discovered in 37 localities (Fig. 1). Out of these, 170 tombs (77.27%) belong to 7 necropolises, 15 tombs (5.42%) come from tomb-groups, 22 tombs (10%) are from settlements, and 13 tombs (5.90%) represent isolated discoveries.

The largest necropolis is at Sibişeni⁶⁾ (43 tombs), followed by those from Bistriţa⁷⁾ (38 tombs), Turia (26 tombs), Dumbrăviţa⁸⁾ (24 tombs), Deva⁹⁾ (17 tombs). Tomb-groups are known at Iernut¹⁰⁾, Ocniţa¹¹⁾, Oiejdea¹²⁾, Sighişoara¹³⁾, Şimleu Silvaniei¹⁴⁾, Tureni and Deva – Micro 15.

The funeral discoveries from Wietenberg Culture area belong to flat tombs. Exceptions are the tombs Ampoiţa and Cetea that were discovered into the mantle of some Early Bronze tumuli.

Incineration tombs (ex. Ațel, Derșida-M 3-7, Iernut, Noșlac, Sânnicoadă, Sântimbru), or inhumation tombs, (Bernadea, Daia Romana, Derșida M 1. Sapria, Obreja) can be found inside settlements, too.

The main funeral rite of Wietenberg Culture was incineration in urns or rarely in a simple grave-pit. Generally, during research work, overlapped tombs were not found. A special case is the tomb nr. M 14 from Dumbrăvița necropolis³⁰⁾, (where two overlapped tombs were found separated by a slab), as well as the from Sibișeni³¹⁾ (M 40), and the double tomb from Bistrița³²⁾ (M 36).

At Dumbrăvița it has been identified into the necropolis, an oval space, paved with stones and covered with a layer of burns and coal, space probably meant for funeral ceremonies (Fig. 3/1). The discovery of a small wheel of a votive chariot (Fig. 6/1), under the stone-layer, stresses the symbolic meaning of this space.

The incineration tombs had as a rule, an urn, covered with a lid (bowl), and 1-2 adjacent vessels. The funeral inventory was sometimes completed with some other categories of pieces: small wheels of votive chariots (Derșida - M 3, Bistrița - M 6), sea- shell beads (Derșida - M 3; 5, Fig. 5/2, 8) or bone-made beads (Deva - M 16), stone or bone-made pendants (Derșida - M 5, Fig. 5/9-10), perforated bone plates (Ocna-Sibiului, Dumbrăvița - M 2) and, probably, 2 bronze-pins (Merești, Sibișeni). Gold and silver adornments can be found in the grave-pits from Oarța de Sus³⁷⁾. Variations from this rule are a lot. In the pits of the graves were sometimes put stones surrounding the urn (Derșida - M 3-4, Bistrița)³⁸⁾. Two urns from Bistrița graveyard³⁹⁾ (M 8, 14) were found introduced in a protector vessel (Fig. 5/11 a-b).

The urns were covered by a bowl or, rarely, by a stone slab (Bistrița - M 1, Derșida - M 4, Aiton - M c, Dumbrăvița - M 2, 4, 7, 15, 16). To protect the funeral fitting-out, above the urn and the bowl-lid was sometimes found, a horizontal gritstone slab (Dumbrăvița - M 1, 11, 12, F.).

Beside incineration, in Wietenberg Culture area, could be found at a smaller scale, inhumation, too. There are know 20 tombs with crouched skeletons (9.21 % of total funerals). These belong to settlements, to isolated discoveries (Iernut, Micești, Merești), to tomb-groups (Ocnița - 2, Tureni - 2), as well as necropolises (Sibișeni - 1). The inhumation tombs have common features with the rite. Some of them have characteristics features. For instance, the tombs from Bernadea were under a stone pavement. At Obreja and Tureni, the deceased have been put into pits that had initially another utilization.

The biritual tomb from Sibișeni (M 40) contains the skeleton of a teenager that seems to be chopped. Part of the skeleton bones, together with the skull, but without the lower jaw, have been put at the bottom of the grave-pit. On the rests of the inhumations, has been deposited an urn covered by a bowl-lid. The second funeral, overlapped but simultaneous, has been done using the usual rules of incineration.

Two more tombs, (M 35, 43), found in the graveyard from Sibișeni, have as a common element the deposit in the funeral pit, only of the skulls. Deposits of skulls in funeral pits are found at Derșida - M 2 and Poiana Aiudului⁵⁸⁾, too. The elements given by some funeral discoveries (Derșida - M 2, Sibișeni - M 35, 40, 43; Oarța de Sus, Ampoița),

seem to show the practice of ritual sacrifices in Wietenberg Culture area. In some cases, the inhumation was associated with a succession of specific rituals, often having a sacrifice character, being probably determined by certain events, by customs and magic-religious notions whose reasons and meanings are not for the moment, clear.

FIGURES

Fig. 1. The map of funeral discoveries from Wietenberg Culture area: 1 – necropolises; 2 – tomb-groups; 3 – incineration tombs; 4 – inhumation tombs; 5 – skull (deposits), burial.

Fig. 2. Bistrița. Incineration necropolis - Wietenberg type: 1 – The general plan of the necropolis; 2 – The plan of the A-D surfaces (by I.H. Crișan).

Fig. 3. The plan of the necropolis from: 1 – Dumbrăvița; 2 – Aiton (by T. Soroceanu).

Fig. 4. Deva. The Wietenberg type necropolis: – The general plan of the necropolis; II – Funeral inventory: 1-2 – M 16; 3 – M 15; 4-6 – M 17; 7, 11 – M 10; 8-10 – M 9.

Fig. 5. Derșida. Funeral discoveries: 1 – M 1, inhumation tomb; 4 – M 3, incineration tomb. Funeral inventory: 2-3, 5 (M 3); 6-7 (M 7); 8-10 (M 5, by N. Chidioșan). Bistrița. Funeral inventory: 11 a-b (M 8); 12 a-b (M 38); 13 a-b (M 5); 14 a-b (M 24); 15-18 (M 6, by I.H. Crișan).

Fig. 6. Dumbrăvița. Funeral inventory: 2-3 (M 14 b); 4-5 (M 6); 6-7 (M 2, by T. Soroceanu).

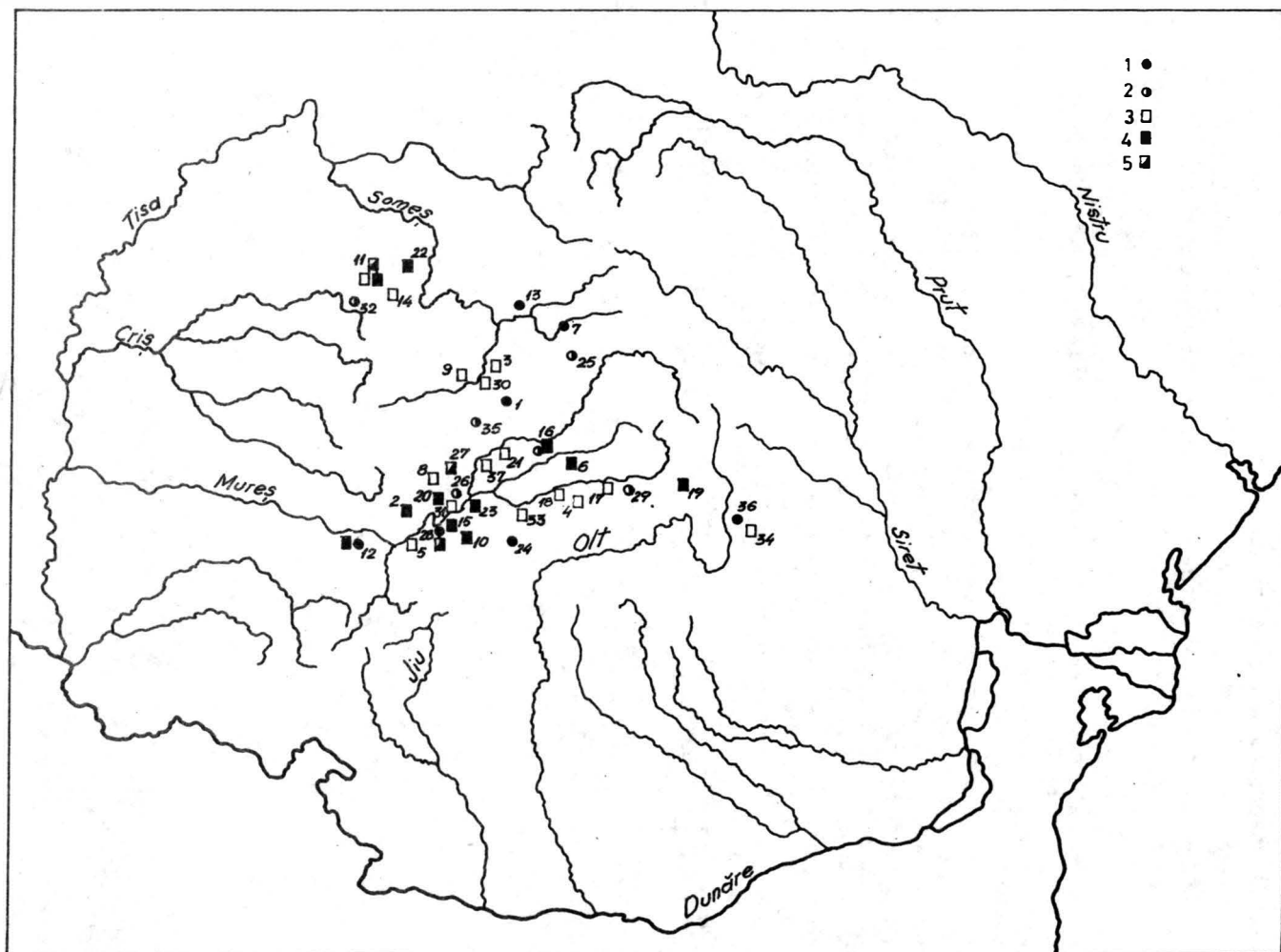
Fig. 7. Funeral discoveries: 1, 4 – Uioara de Jos; 2-3 – Cetea; 5 – Oiejde.

Fig. 8. Oiejde: 1-4 – pottery from settlement; 5-8 – funeral inventory.

Fig. 9. Funeral discoveries: 1-2 – Băcăinți; 3-6 – Iernut; 7-7 a – Turia.

Fig. 10. Vessel forms discovered in the necropolis from Dumbrăvița (A – 1-14; by T. Soroceanu) and Bistrița (B): I – urns; II – lids; III – protector vessels; IV – adjacent vessels (by I.H. Crișan).

Fig.1. -Harta descoperirilor funerare din aria culturii Wietenberg: 1 -necropole; 2 -grupuri de morminte; 3 -morminte de incineratie ? 4 -morminte de înhumatie; 5 -depunere de cranii.

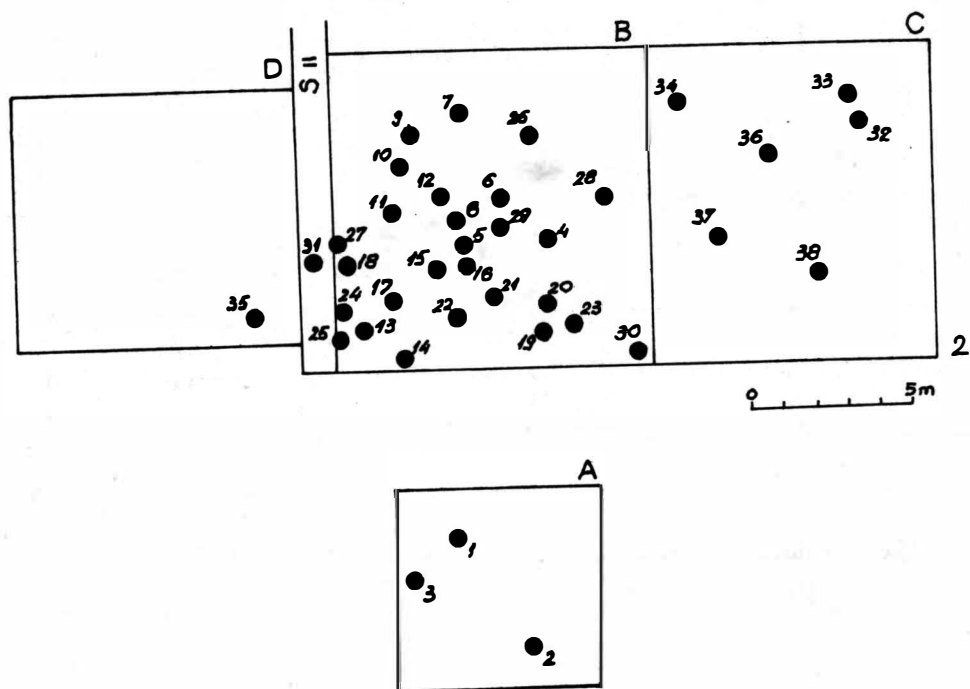
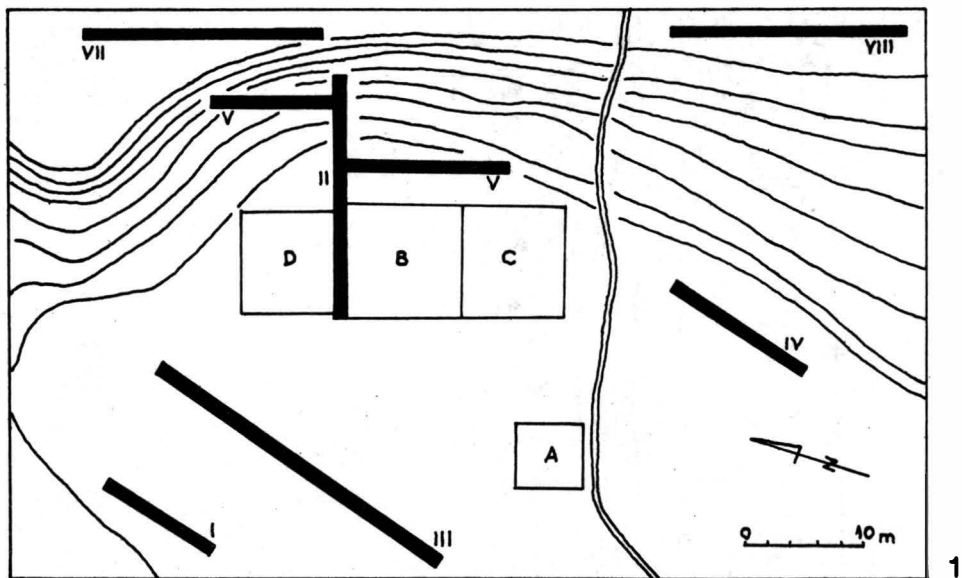
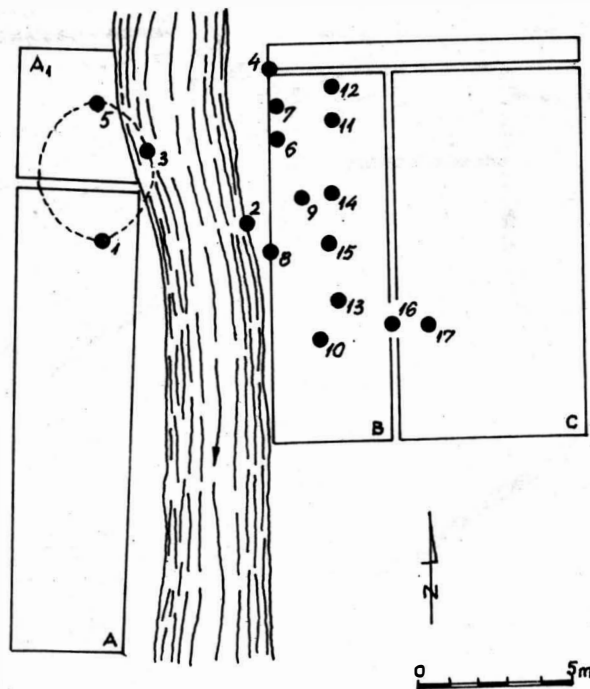
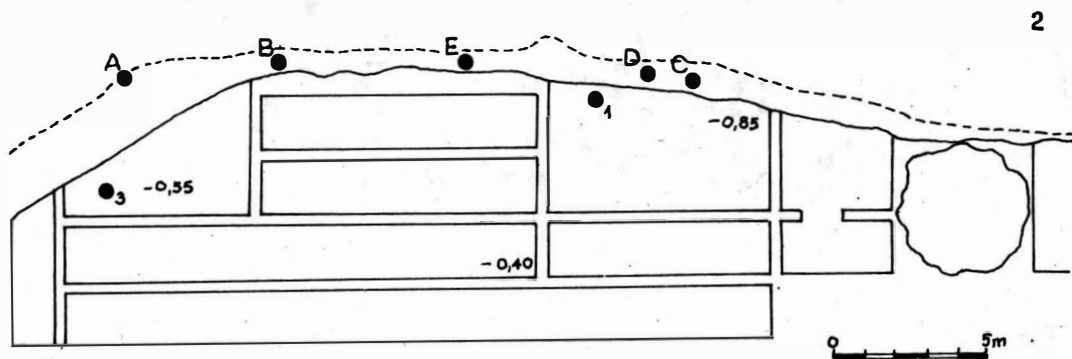

Fig.2. Bistrița. Necropola de incinerare de tip Wietenberg: 1 -Planul general al necropolei; 2 -Planul suprafețelor A-D (după I.H. Crișan).

1

2

Fig.3. Planul necropolelor de la: 1 -Dumbrăvița; 2 - Aiton (după T. Soroceanu).

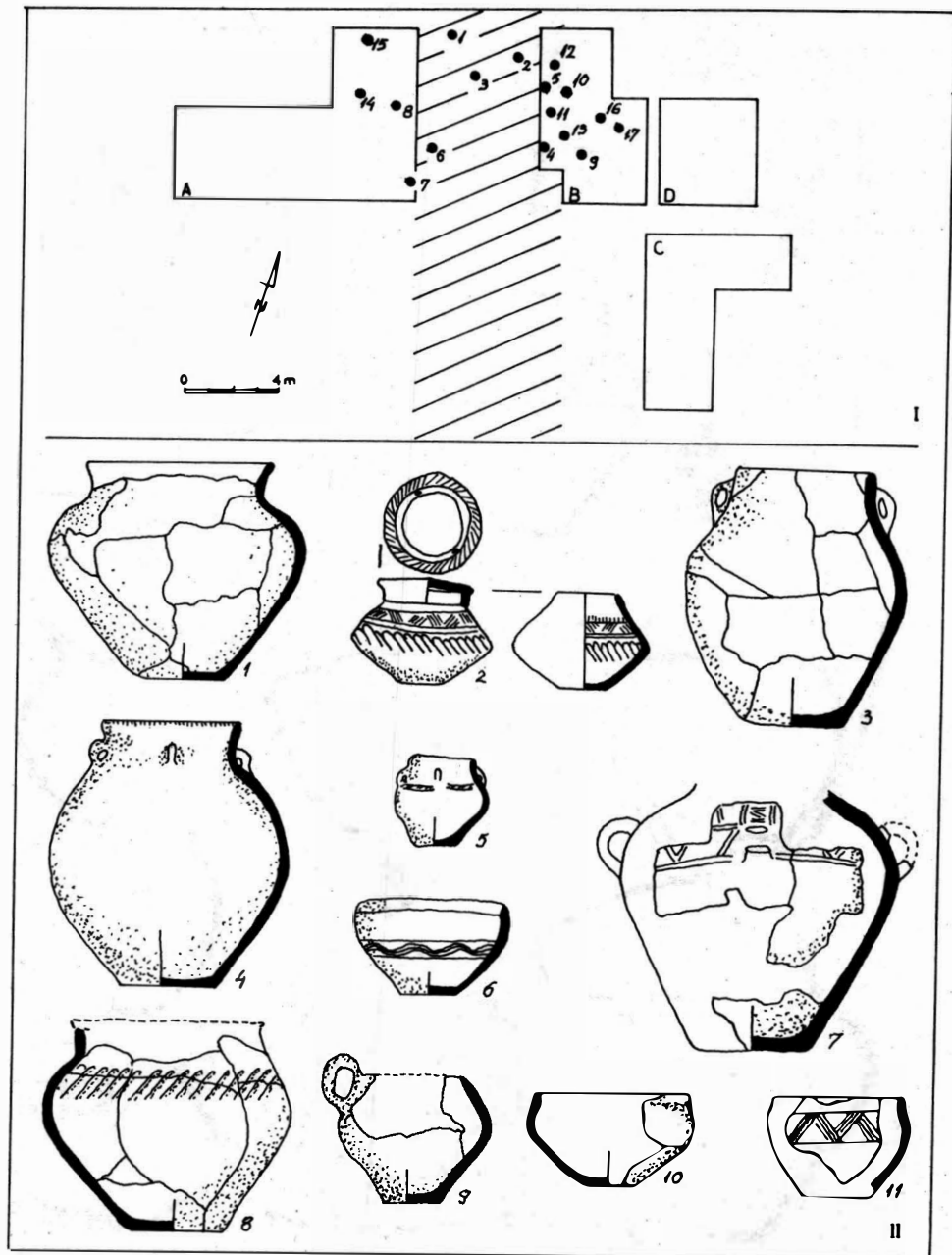

Fig.4. Deva. Necropola de tip Wietenberg: I -Planul general al necropolei; II -Inventar funerar:
 1-2 -M.16; 3 -M.15; 4-6 -M.17; 7,11 -M.10; 8-10 -M.9.

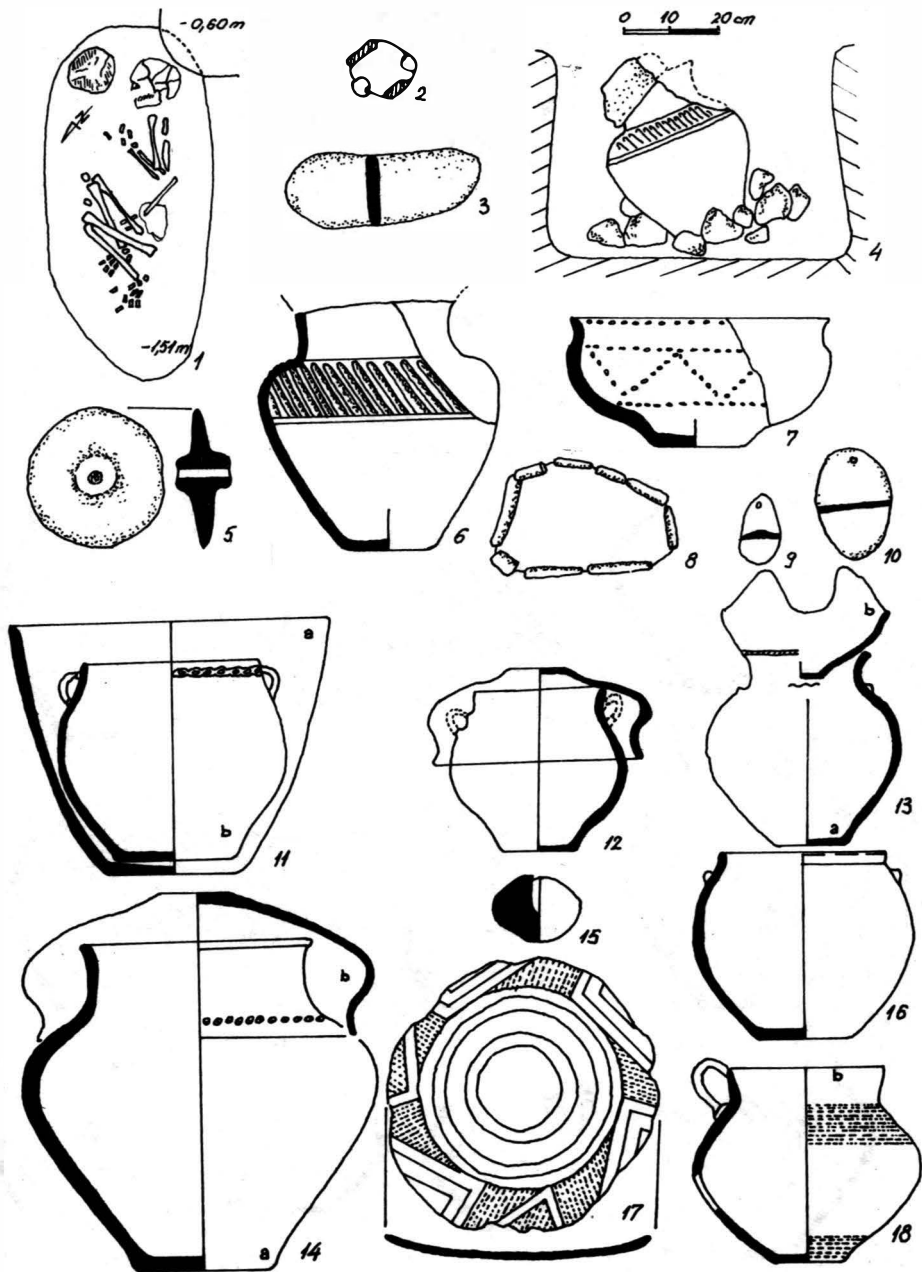

Fig.5. Derșida. Descoperiri funerare: 1 -M.1, mormânt de inhumație; 4 -M.3, mormânt de incinerație. Inventar funerar: 2-3,5 (M.3); 6-7 (M.7); 8-10 (M.5, după N. Chidioșan). Bistrița. Inventar funerar: 11 -a-b (M.8); 12 a-b (M.38); 13 a-b (M.5); 14 a-b (M.24); 15-18 (M.6, după I.H. Crișan).

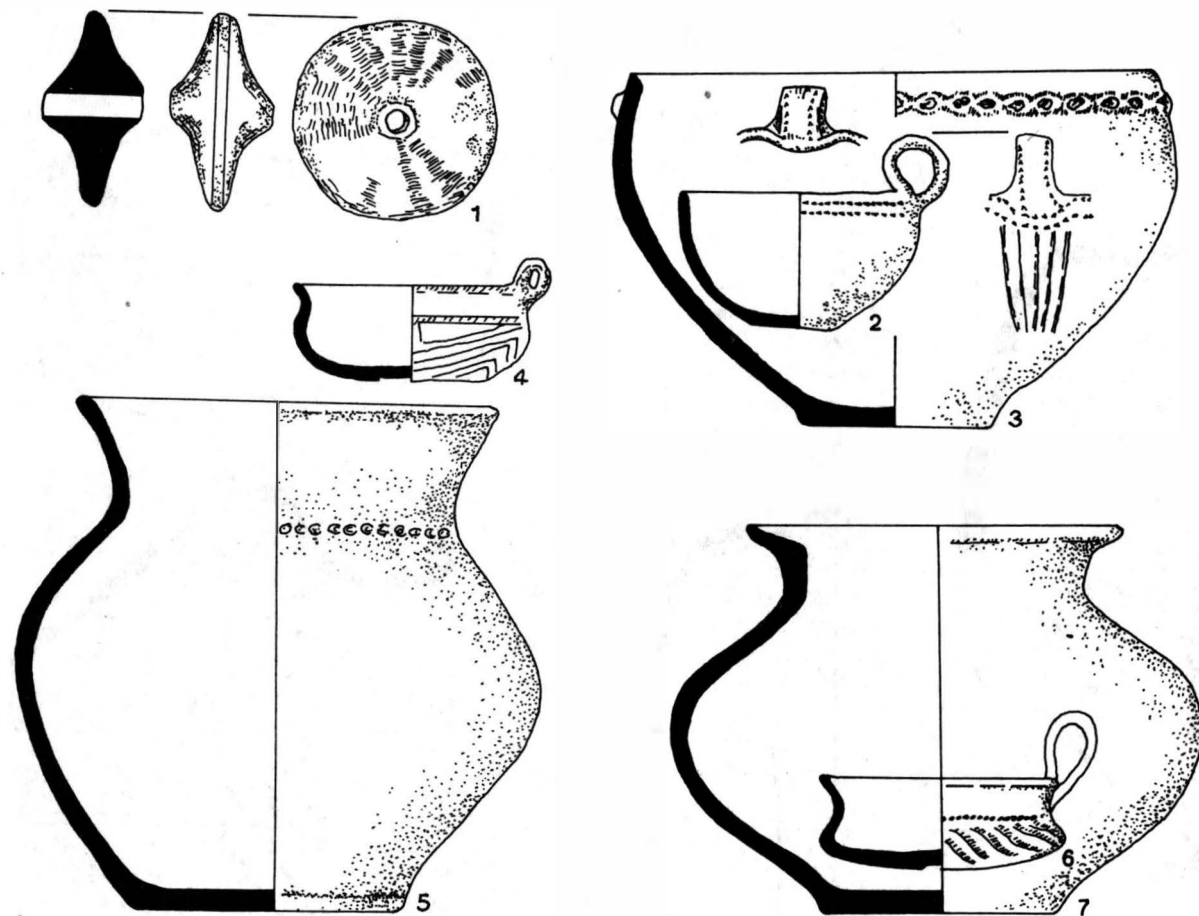

Fig.6. Dumbrăvița. Inventar funerar: 2-3 (M.14 b); 4-5 (M.6); 6-7 (M.2, după T. Soroceanu).

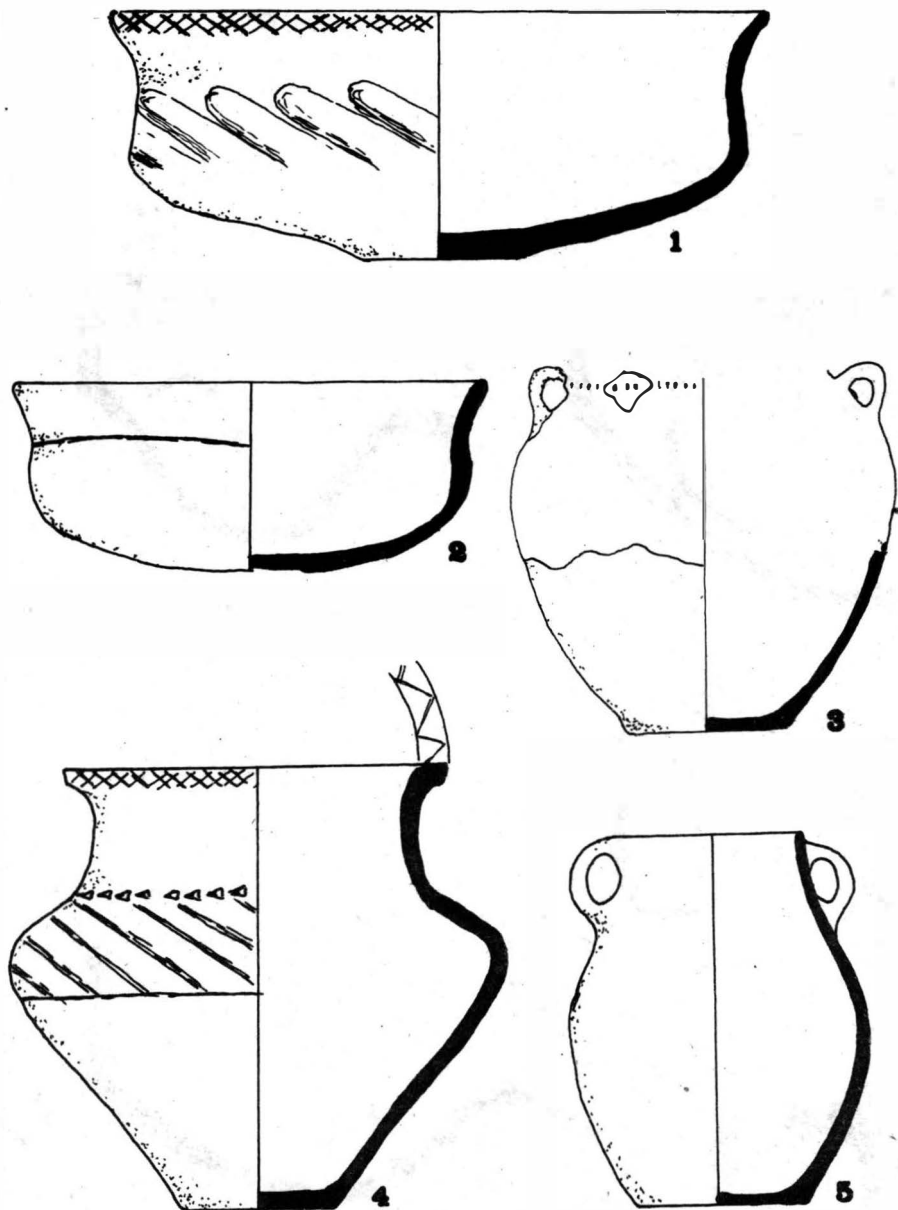

Fig.7. Descoperiri funerare: 1,4 -Uioara de Jos; 2-3 -Cetea; 5 -Oiejdea.

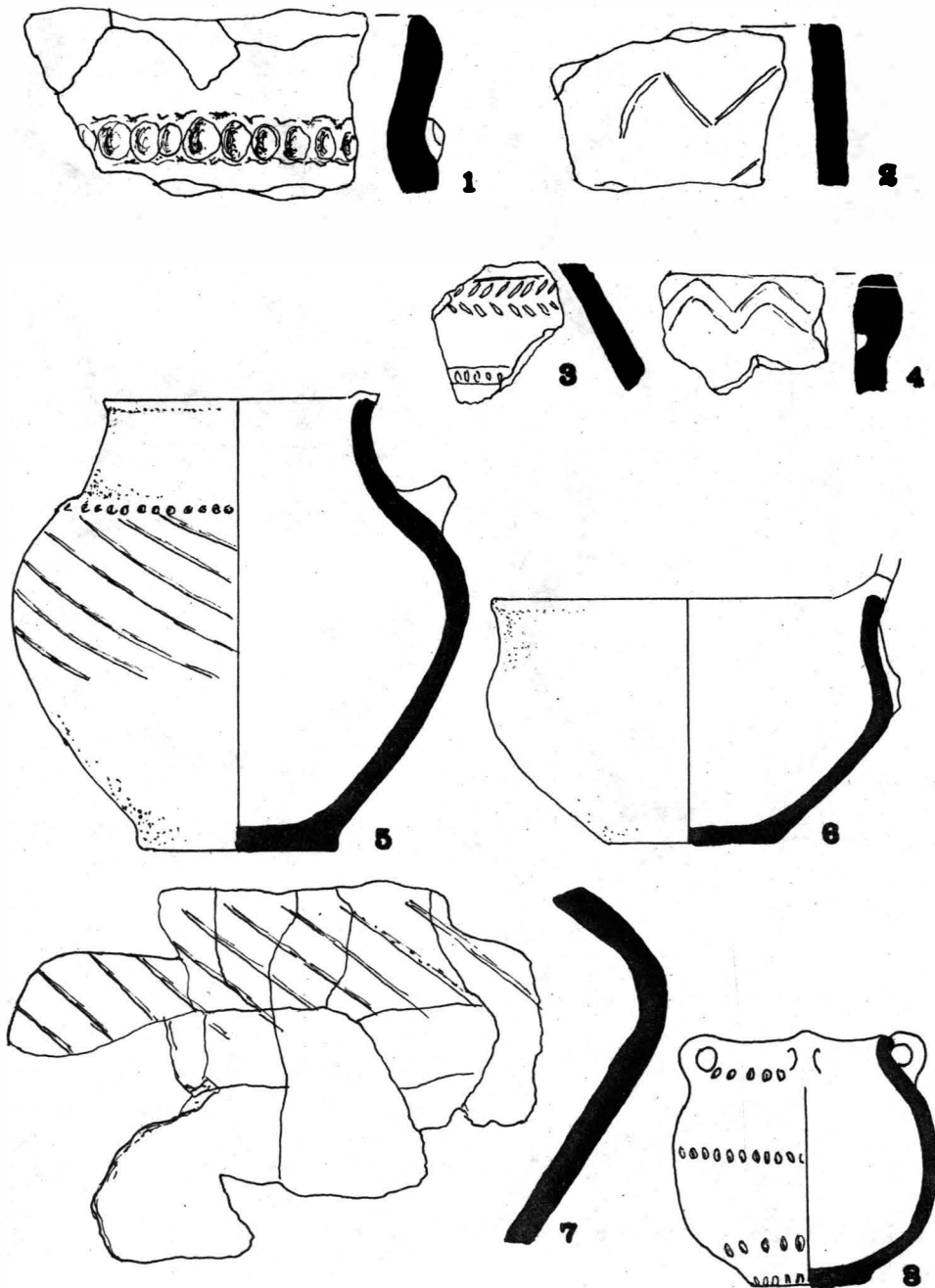

Fig.8. Oiejdea: 1-4 -ceramică de așezare; 5-8 inventar funerar.

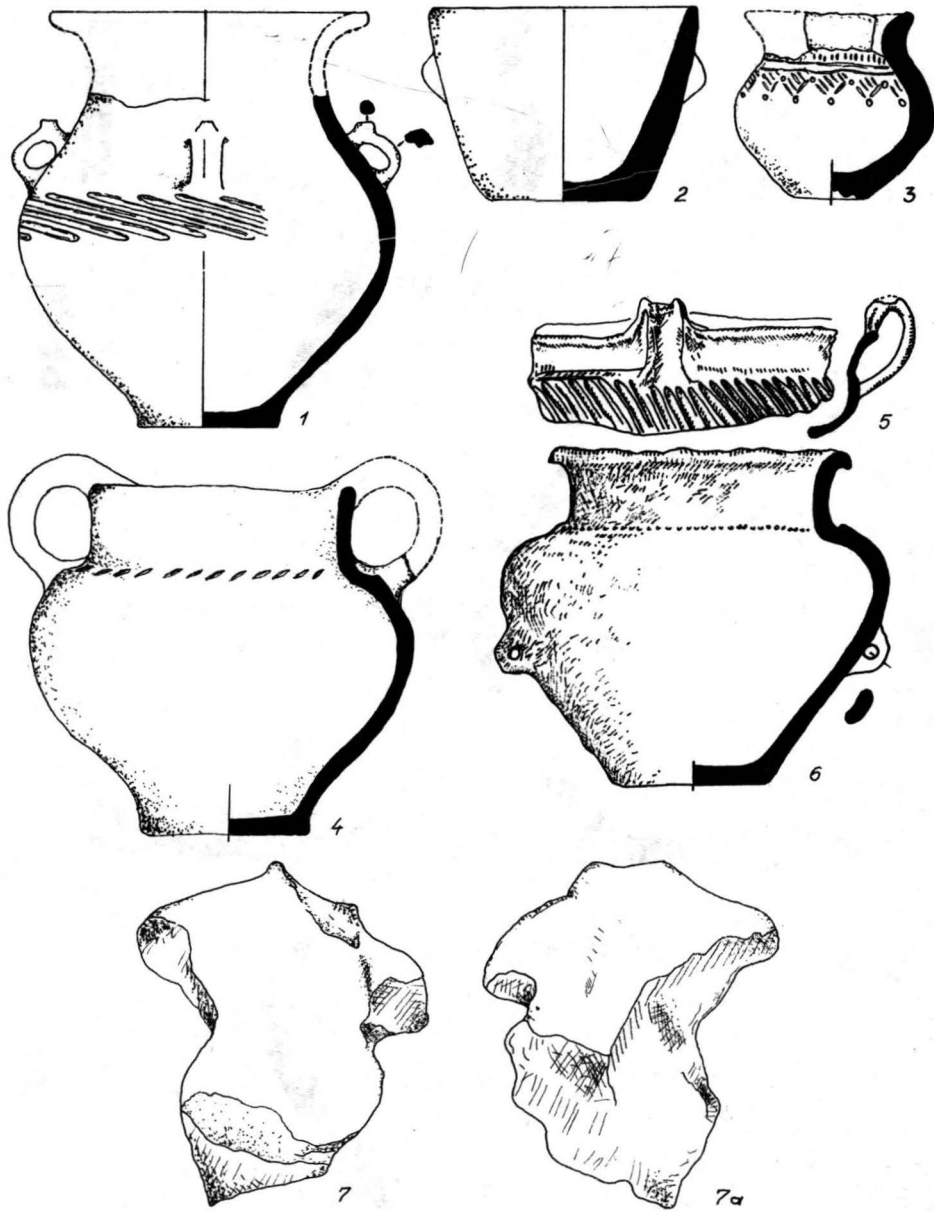

Fig.9. Descoperiri funerare: 1-2 -Băcăinți; 3-6 -Iernut; 7-7a -Turia.

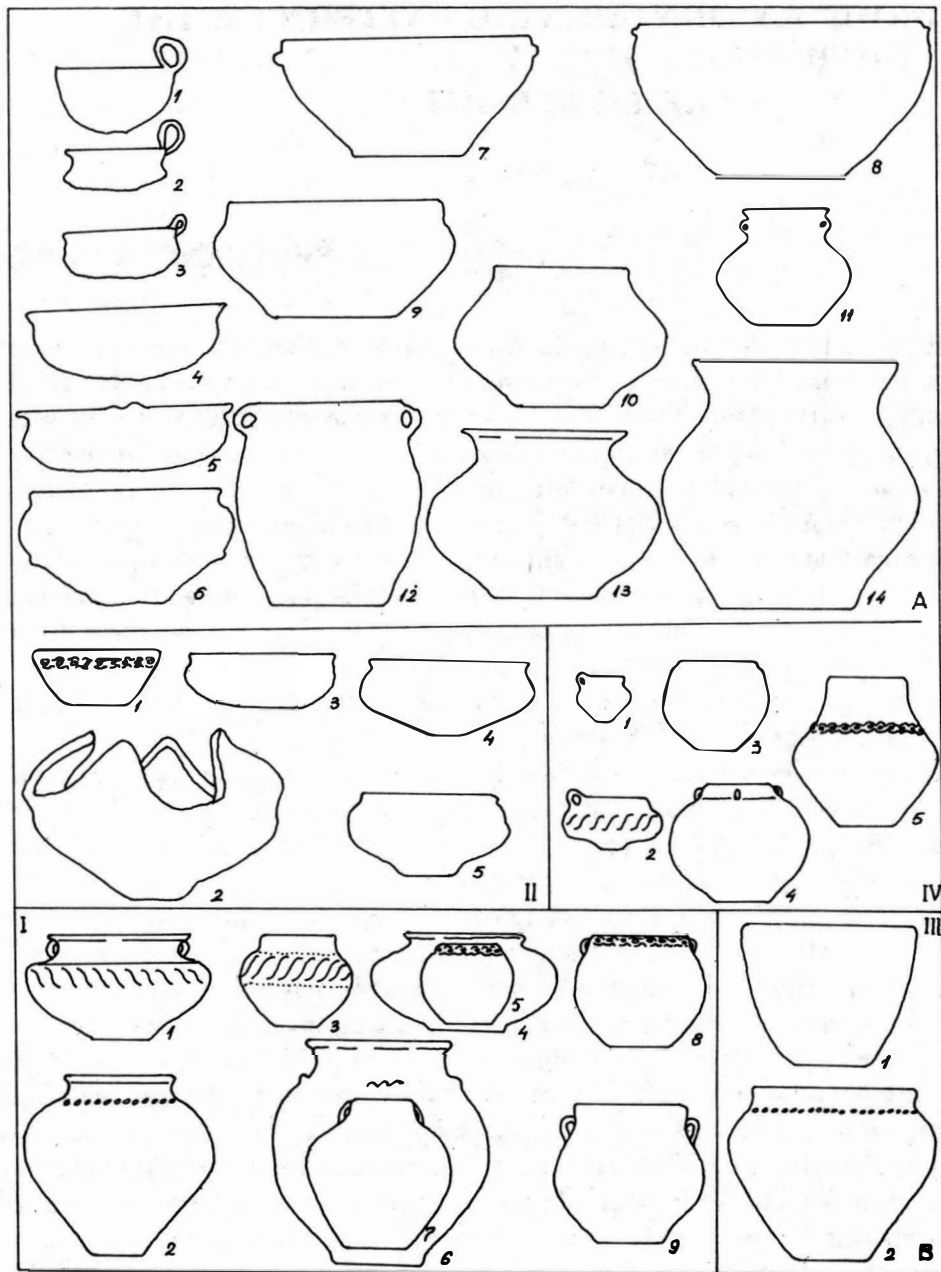

Fig.10. Forme de vase descoperite în necropole de la Dumbrăvița (A) -1-14; după T. Soroceanu și Bistrița (B): I -urne; II -capace; III -vase protectoare; IV -vase adiacente (după I.H. Crișan).